

Nr 29

Allmänna beredningsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om åstadkommande av en arbetsduglig administrativ enhet för det s. k. storstockholmsområdet.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade, motionerna I: 95 av herrar *Lundström* och *Aastrup* och II: 66 av herrar *Carlsson* i Stockholm och *Dahlén* föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om snara åtgärder i syfte att åstadkomma en arbetsduglig administrativ enhet för det s. k. storstockholmsområdet, varigenom möjlighet skapas bl. a. till snabb lösning av bostadsfrågan, trafikproblemen, tillgången på skolor och sjukhus och andra i motionerna omnämnda frågor.

I motionerna anföres bl. a., att bostadskön i Stockholm överstiger 100 000 sökande, att lämplig byggnadsmark i Stockholm snart är helt tagen i anspråk och att Storstockholms befolkning under de närmaste 15 åren beräknas öka med 250 000 personer. En betydande ökning av bostadsbyggandet är alltså behövlig. En sådan ökning stöter emellertid på svårigheter, särskilt i vad gäller de svårlösta kommunala planerings- och samordningsfrågorna, som förutsätter att även trafikapparaten, vatten- och avloppssystemet, reningsverken, skolväsendet o. s. v. beaktas. De olika frågorna bearbetas av kommunala organ, delvis av regional karaktär, men framstegen sker långsamt. Kravet på en administrativ enhet blir därför allt angelägnare och initiativet måste komma från statsmakterna.

Beträffande vad i övrigt i motionerna anförts får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas nedan, hänvisa till motionen II: 66.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från kammarkollegium, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, Stockholmstraktens regionplanenämnd, Stockholms stadskollegium, Stockholms förorters samarbetsnämnd, Stockholms läns landstings förvaltningsutskott och Stockholms handelskammare.

Kammarkollegium framhåller beträffande samarbetet mellan kommunerna i storstockholmsområdet bl. a. att denna samverkan, där den ej sker i form av kommunalförbund eller genom avtal för viss uppgift, i huvudsak är begränsad till översiktlig planläggning och anför vidare:

När det gäller gemensam planering i fråga om arbetsuppgifter av mera begränsad räckvidd synes det kollegiet med hänsyn till den samarbetsvilja, som de berörda kommunerna visat, som om något statligt initiativ för reg-

lering av pågående eller framtvingande av ytterligare samarbete med avseende å nämnda uppgifter icke för närvarande skulle vara av nöden.

Det kan emellertid antagas, att det kommer att bliva väsentligt svårare att nå praktiska resultat på frivillig väg i fråga om sådana problem, som de särskilda kommunerna uppfatta såsom berörande deras vitala intressen. Detta gäller framför allt planläggningen av regionala kommunikationer samt omfattningen av och tidpunkten för utbyggnad av bostads- och industriområden. Med hänsyn till det starka intresse, som kan finnas för de olika förortskommunerna att få öka sin bebyggelse vid den för dem lämpligaste tidpunkten, synes det tvivelaktigt, om på frivillig väg uppgjorda planer här kunna vara tillfyllest. Visserligen torde staten redan nu kunna i huvudsak hindra att en utbyggnad, som vid viss tidpunkt icke är ur allmän synpunkt önskvärd, kommer till stånd, genom att i så fall ansökningar om arbetstillstånd eller lån icke bifallas. Däremot lär det för närvarande icke finnas någon möjlighet att tvinga en kommun, som saknar erforderliga resurser eller av andra skäl icke är intresserad av en utbyggnad, att genomföra en sådan. Även i fråga om exempelvis bostadsförmedlingen torde liknande svårigheter kunna uppkomma.

Ehuru varje reglering på ifrågavarande område skulle komma att i viss utsträckning innebära ett intrång på den kommunala självstyrelsen, anser kollegiet likväl en utredning av frågan önskvärd. Kollegiet har emellertid icke tillräcklig kännedom om det aktuella läget med avseende å olika tänkbara samarbetsuppgifter för att kunna bedöma, om det nu är rätta tidpunkten för igångsättande av en dylik utredning. Kollegiet vill i detta sammanhang även anmärka, att man icke genom en reglering av något slag av Stor-Stockholms administrativa samarbetsproblem lär kunna, såsom motionärerna uttryckt det, skapa möjlighet till en snabb lösning av bostadsfrågan m. fl. problem, eftersom lösningen av nämnda problem självfallet är avhängig icke blott av förhandenvaron av en arbetsduglig administrativ enhet utan även av andra faktorer, såsom tillgång på kapital och arbetskraft.

Byggnadsstyrelsen anför bl. a.:

Det regionplanearbete som nu pågår för Stockholmstrakten syftar till att ge vederbörande statliga och kommunala organ underlag för bedömningen av sådana frågor som rör planeringen och utbyggnaden av det område regionplanen omfattar. Planarbetet avses att utgöra underlag för den fortsatta planeringen inom de särskilda kommunerna men också för de olika kommunala åtgärder som krävs för att fullfölja ett samordnat genomförande av regionplanens intentioner. Häri bör även kunna inbegripas de delar av det kommunala verksamhetsområdet som omfattar bostadsförsörjningen och som motionärerna i främsta rummet tagit sikte på.

En av de största svårigheter som möter vid regionplanarbetet är att åstadkomma ett samgående mellan olika parter och intressegrupper kring regionplanens slutsatser och intentioner. Tillskapandet av ytterligare en administrativ enhet kan enligt byggnadsstyrelsens mening befaras komma att försvåra den nödvändiga samordningen, i all synnerhet om det avsedda sårorganet, såsom här tydligen förutsatts, skulle omfatta endast en del av regionplaneområdet.

Sedan erforderliga klarlägganden skett beträffande de översiktliga planproblemen bör åtskilliga förenklingar beträffande handläggningen av detaljfrågorna kunna åstadkommas inom ramen för de nuvarande administrativa organen. Vissa överläggningar i sådant syfte har ägt rum mellan länsstyrelsen i Stockholms län och byggnadsstyrelsen.

I detta sammanhang kan det emellertid finnas anledning att fästa uppmärksamheten på att vissa förbättringar i organisatoriskt hänseende borde kunna vinnas genom en revidering av länsindelningen inom här ifrågasvarande område.

Bostadsstyrelsen framhåller bl. a. att läget på bostadsmarknaden i Storstockholm nu är svårt och kan allvarligt försämrats om icke behövlig ökning av bostadsbyggandet i förortsområdet kan komma till stånd under de närmaste åren samt anför vidare:

De föreliggande hindren för en snabb ökning av bostadsbyggandet i Stor-Stockholm är delvis av administrativ art. Motionärerna föreslår därför att Kungl. Maj:t skall vidtaga åtgärder för att åstadkomma en arbetsduglig administrativ enhet. Såvitt styrelsen kan bedöma kunde en sådan enhet åstadkommas antingen genom sammanslagning av primärkommuner eller genom bildande av en sekundär kommunal enhet. Hur än denna fråga kommer att lösas, torde det dock icke vara möjligt att genomföra omfattande administrativa förändringar så snabbt, att de kommer att underlätta lösningen av de aktuella problemen. En ökning av bostadsbyggandet i Stor-Stockholm under innevarande och närmast följande år måste följaktligen åstadkommas genom samarbete mellan de nuvarande kommunerna.

Den lokala planeringen av bostadsförsörjningen är en kommunal angelägenhet. Kommunernas planering och planernas realiserande förutsätter emellertid medverkan av statliga myndigheter i ett flertal hänseenden. Detta gäller t. ex. bebyggelseplaneringen, byggnadsregleringen, utbyggnaden av kommunikationerna samt vatten- och avloppsanläggningarna och finansieringen, icke blott med statliga medel utan överhuvud taget. I Stor-Stockholm tillkommer det förhållandet, att staten är ägare till en stor del av den mark som måste komma att exploateras för bostadsbebyggelse. Förekomsten av ett stort antal militära och andra anläggningar medför också särskilda problem. Slutligen fattas de statliga besluten i vissa fall av Kungl. Maj:t, i andra fall av centrala ämbetsverk och i andra fall åter av länsstyrelsen eller statliga länsorgan.

Enligt styrelsens uppfattning är en nödvändig förutsättning för den behövliga ökningen av bostadsbyggandet i Stor-Stockholm under de närmaste åren, att den ofrånkomliga medverkan från ett flertal statliga myndigheters sida lämnas i god tid samt på ett planmässigt och samordnat sätt. Styrelsen ifrågasätter, om det icke kunde vara lämpligt att för ändamålet bilda ett Stor-Stockholmsutskott, sammansatt av representanter för olika statliga myndigheter, hos vilket kommunernas samarbetsorgan kunde direkt och på ett samordnat sätt anhängiggöra alla ärenden, vilkas avgörande är beroende av statliga myndigheters beslut.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför bl. a.:

Den omlokalisering av bostadsproduktionen från Stockholm till förorter-
na, som inom en snar framtid blir nödvändig, kommer att medföra stora
ekonomiska och organisatoriska påfrestningar för förortskommunerna.
För att bostadsbyggandet på ett smidigt sätt och utan störningar på ar-
betsmarknaden skall kunna överflyttas från Stockholm till förortskommu-
nerna är det nödvändigt, att planering och andra förberedelser i god tid
vidtages. Flera av dessa åtgärder kräver ett intimt samarbete mellan de
kommuner, som ingår i området. Detta gäller bl. a. frågorna om trafik-
ledernas utbyggnad, kollektiva trafikmedel, vatten- och avloppsledningar,
lokaliseringen av olika gemensamhetsanläggningar etc. Behovet av dylik
samverkan har kommit till uttryck i bildandet av särskilda samsarbets-
organ. Trots det samarbete som bedrivs synes de problem, som är för-
knippade med Stor-Stockholms utbyggnad, vara så omfattande och svår-
lösta, att någon tillfredsställande lösning av desamma icke är möjlig utan
att ytterligare åtgärder för organisatorisk samverkan vidtages.

*Stockholms stadskollegium, Stockholmstraktens regionplanenämnd,
Stockholms läns landstings förvaltningsutskott och Stockholms förorters
samarbetsnämnd* åberopar samtliga ett av den s. k. Storstockholmsdelega-
tionen utarbetat yttrande. I yttrandet anföres bl. a. följande allmänna syn-
punkter på motionärernas förslag:

Den remitterade motionen utmynnar i en hemställan om snara åtgärder
för att åstadkomma en arbetsduglig administrativ enhet för Storstock-
holm. I motiveringen göres gällande, att detta kan ske utan ändring av nu-
varande kommunala enheter. Yrkandet och motiveringen stämmer inte rik-
tigt väl överens. Om man vill förvandla den näringsgeografiska enheten
Storstockholm till någon form av förvaltningsmässig enhet, lär detta in-
te kunna ske utan ingrepp i den nuvarande kommunala självstyrelsen. An-
tingen måste man inkorporeringsvägen ändra kommungränserna eller
måste man, om dessa ska bevaras intakta, skapa ett nytt kommunerna över-
ordnat organ. I så fall måste till det nya organet från primärkommunerna
överflyttas väsentliga stadsbyggnadsuppgifter med stor finansiell räckvidd
och man torde då ej heller kunna undvika att rubba landstingets ställning.

Vidare redogöres för den tidigare behandlingen av det i motionerna upp-
tagna spørsmålet. Man konstaterar att det interkommunala samarbetet i
huvudstadsregionen under senare år alltmera utbyggts. (Utskottet får be-
träffande de nu verksamma samsarbetsorganen hänvisa till en såsom bilaga
till utskottsutlåtandet fogad redogörelse). Det framhålles, att numera psy-
kologiska och faktiska förutsättningar skapats för ett på förtroende grun-
dat samarbete mellan kommunerna. Statsutskottet hade vid behandlingen
år 1953 av motioner om ändrad administrativ indelning av riket beträffan-
de samarbetet inom Storstockholm framhållit värdet av en fortsatt kom-
munal samverkan, då härigenom skulle kunna erhållas riktlinjer för den

framtida utformningen av den statliga administrationen av Storstockholm. Denna ståndpunkt kunde med än större fog anses gälla i dag. I yttrandet anföres avslutningsvis följande:

Det samarbete, vars resultat utskottet ansåg borde avvaktas, har kraftigt utbyggt och lett till påtagliga framsteg. I detta läge, då kommunerna och landstinget är beredda att satsa sina krafter på att i frivillig form söka lösa de gemensamma problemen, synes det inte vara välbetänkt att sätta igång en utredning om Storstockholms administrativa former. Genom en ny utredning skulle man riskera att återuppväcka tidigare motsättningar, som genom de senaste årens samarbete i hög grad kunnat överbryggas. Det skulle vidare dröja åtskilliga år innan de förslag skulle kunna genomföras, om vilka en dylik utredning eventuellt kunde åstadkomma enighet. Enligt vår mening skulle alltså ytterligare utredningar om Storstockholms administration i nuvarande situation kunna försvåra och försena genomförandet av de åtgärder, som erfordras för att snabbt komma tillrätta med bostadsbristen och för att över huvud taget främja en ändamålsenlig utveckling av huvudstadsregionen.

Vid behandlingen av remissen anmäldes i de olika kommunala eller interkommunala organen vissa avvikande meningar. Det väsentliga i dessa ståndpunktstaganden innefattas i ett av förhandlingsdelegeraden herr Bergvall gjort uttalande, vilket hade följande lydelse:

Liksom övriga förhandlingsdelegerade finner jag det självfallet glädjande, att på grund av vad som gjorts under 1950-talet ett utvidgat samarbete mellan Stockholms stad och förortskommunerna för en gemensam utbyggnad av den närings- och befolkningspolitiska enheten Storstockholm inletts.

Trots glädjande tecken lär det emellertid tyvärr inte kunna förnekas, att vi alltjämt befinner oss i själva begynnelseskedet. De praktiska resultat som nåtts under årens lopp är varken särskilt många eller genomgripande. Ej heller kan man ännu med någon större grad av sannolikhet bedöma, huruvida det med nuvarande administrativa konstruktion av storstockholmsområdet skall bli möjligt att bemästra de ständigt besvärligare problem, som måste mötas, då man i ökad utsträckning skall gå från sounds to things.

Det gäller emellertid enligt min mening att trots de svårigheter, som kunna mötas, med all kraft och med den bästa vilja fortsätta på det frivilliga samarbetets väg för att därigenom uppnå vad som är möjligt till bätnad för regionens befolkning. Detta är nödvändigt ur många olika synpunkter, bl. a. med hänsyn till att genomförandet av en ändrad administrativ konstruktion av storstockholmsområdet — detta må ske på det ena eller andra sättet — kommer att möta så många svårigheter och bli så tidsödande redan på utredningsstadiet, att även om enighet så småningom skulle kunna nås om formen för den ändrade konstruktionen, detta måste bli en fråga på ganska lång sikt. Det gäller att se till att centralisation med de ökade möjligheter till planmässighet och snabbhet i handlandet, som detta innebär, genomföres på de områden, där enhetlighet är en vinning,

medan man på alla övriga områden bevarar de mindre kommunala enheter — det kan härvidlag bli fråga även om en uppdelning av det nuvarande Stockholm — som i god överensstämmelse med den urgamla svenska kommunala självstyrelsens anda bevarar den nära kontakten mellan medborgarna och den kommunala ledningen.

Det vore bl. a. av de skäl, som här anförts, enligt min mening en oklok politik, om man icke samtidigt som man energiskt fortsätter på frivillighetens väg genom statsmakternas försorg undersöker utformningen av en blivande administrativ ordning, därest en sådan skulle visa sig nödvändig. Eljest kan man riskera, att en vacker dag, när det frivilliga samarbetet icke visar sig kunna ge vad man önskar, stå handfallen och med många års utredningsarbete framför sig, som kunde ha varit undångjort. De många i bostadskön, för att nämna det kanske viktigaste av de problem, som nu möter oss, skulle icke ha speciell anledning att vara belåtna med en sådan politik.

Det förefaller mig heller icke som om de synpunkter, som framföres i slutet av förhandlingsdelegerades yttrande och som innebär, att man skulle riskera att uppväcka tidigare motsättningar kommunerna emellan om man utredde den fråga som här beröres, skulle ha något större fog för sig. Kommunalmännen är säkerligen för stora realister och för medvetna om sitt ansvar för att denna farhåga skulle vara befogad. Man torde tvärtom kunna säga, att icke minst de som mest energiskt göra gällande att denna fråga kan lösas på det frivilliga samarbetets väg skulle spänna alla sina krafter för att visa, att deras omdöme varit det riktiga. Kommer en utredning av ovan antydd natur till stånd, finns det ju heller icke någon anledning att genomföra de förslag, som man under utredningsarbetet kan komma fram till, om det frivilliga samarbetets väg visar sig ge önskat resultat. Utredningen blir, sedd från denna synpunkt, en beredskapsåtgärd och större kostnader har samhället iklätt sig för beredskapsåtgärder på mindre betydelsefulla områden.

Jag vill därför som min mening uttala, att förhandlingsdelegerade bort föreslå, att stadens och länets remissorgan skulle uttala sig för en utredning i motionens syfte.

Samarbetsnämnden anför utöver vad som innehålles i ovan omförmälda yttrande bl. a. att tillskapandet av den administrativa enhet som i motionen åsyftas icke i och för sig löser de mest väsentliga problemen i samband med storbebyggelsen, nämligen dem som gäller arbetskraft, medelsanskaffning och detaljplanering.

Stockholms handelskammare erinrar bl. a. om att kammaren i ett tidigare sammanhang framhållit vikten av att frågan om industriens lokalisering inom storstockholmsregionen löstes icke med hänsyn till den ena eller andra kommunens särskilda önskemål utan med tanke på vad som ur helhetens och företagsekonomiska synpunkter kunde anses mest tillfredsställande och att en betydligt längre gående koordinering av kommunernas

verksamhet än som vore möjlig inom regionplaneförbundets ram borde komma till stånd. Kammaren anför vidare:

Handelskammaren har alltså den uppfattningen, att det hittillsvarande interkommunala samarbetet måste intensifieras. Redan nu sker en långt ifrån oväsentlig koordinering av verksamheten på olika områden. På frivillighetens väg ha värdefulla resultat åstadkommit, och det är sannolikt, att den akuta bristen på för bebyggelse lämpad tomtmark inom det administrativa Stockholm och de omedelbart aktuella, utomordentligt kostnadskrävande trafikanordningar av olika slag, som den växande trafiken kräver, skapar ännu bättre förutsättningar för ett ytterligare utbyggt frivilligt samarbete. Utvecklingen har i själva verket gått därefter, att de i Stockholmsområdet ingående kommunerna knappast längre kunna undandra sig att i samförstånd med andra lösa samordningsfrågorna. I vilka former detta skall ske är Handelskammaren emellertid icke beredd angiva. Som ovan anförts, ger regionplaneförbundet icke tillräckliga möjligheter härvidlag. Att skapa ett de enskilda kommunerna överordnat organ utrustat med erforderliga befogenheter möter givetvis stora svårigheter; det kan bli vanskligt att förena strävandena efter effektivitet med principen om den kommunala självstyrelsen. Utländska exempel torde emellertid ge vid handen, att interkommunala överinstanser kunna skapas och fungera med tillfredsställande resultat utan att den kommunala självverksamheten för den skall blivit lidande därpå. Så t. ex. torde det "Metropolitan Council" som för några år sedan bildades i Toronto i Canada ha underlättat Toronto-regionens allmänna utveckling. Den lösning av samordningsproblemen som mycket vagt skisseras av långtidsutredningen, nämligen ett mera aktivt ingripande från statens sida närmast i den form, att statsmakterna skulle "genom anslag, byggnadstillstånd och sin allmänna planläggning" påverka "frågor rörande arbetskraft, kommunikationer, vatten, avlopp, elkraft, bostäder, skolor etc." förefaller däremot Handelskammaren icke tilltalande. Att statsmakterna skulle, utöver vad som normalt får anses innefattas i den statliga verksamheten på berörda områden, "genom förhandling samordna de kommunala myndigheternas beslut", förefaller Handelskammaren ur principiella synpunkter betänkligt. Icke heller synes det erforderligt, att statsmakterna "i någon därför lämplig form" tar ledningen vid planering av bostadsbeståndets utbyggnad inom Stor-Stockholm. De lokala problem varom här är fråga borde kunna lösas i sådana former, att statliga organ icke skola behöva inkopplas.

En skyndsam förutsättningslös utredning av frågan om det interkommunala samarbetet inom Stockholms-regionen bör alltså komma till stånd. Den bör syfta till att finna former för en ändamålsenlig samverkan vid handläggandet av regionens särskilt viktiga planerings-, utbyggnads- och finansieringsfrågor med minsta möjliga ingripande i den kommunala självstyrelsen. Handelskammaren kan alltså i så måtto ansluta sig till motionärernas yrkande, som Handelskammaren förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en utredning i syfte att åstadkomma den av motionärerna begärda samordningen.

Utskottet. De stadsbyggnadsproblem av olika slag som uppstått för det område som går under beteckningen storstockholm kräver ett intimt interkommunalt samarbete. Bristerna härutinnan var från början mycket påtagliga, men förhållandena synes sedermera ha avsevärt förbättrats. Det tidigare rådande tillståndet föranledde vid olika tillfällen förslag till åtgärder för åstadkommande av bl. a. en administrativ form för en närmare och mera regelbunden samverkan. Utskottet vill i detta hänseende endast erinra om att vid 1953 års riksdag motioner väcktes om en översyn av gällande indelning av riket i län och landstingsområden. I statsutskottets utlåtande över motionerna (nr 172) anfördes i fråga om behovet av en ny administrativ indelning i storstockholmsområdet att utskottet vore ense med motionärerna om att goda skäl föreläge för en förutsättningslös utredning. Med hänsyn till det samarbete i olika former som förekomme i interkommunala frågor i storstockholmsområdet ansåg utskottet det emellertid icke vara uteslutet, att en fortsatt kommunal samverkan skulle kunna giva riktlinjer för den lämpligaste framtida utformningen av den statliga administrationen av Storstockholm. Utskottet förutsatte vidare att Kungl. Maj:t ägnade frågan vederbörlig uppmärksamhet. Utskottets förslag, att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd, bifölls av riksdagen.

Beträffande de interkommunala samarbetsorganen för Storstockholm och deras arbetsuppgifter får utskottet hänvisa till en av Stockholms stadskollegium upprättad redogörelse, vilken som bilaga fogats till detta utlåtande. Utskottet vill härutöver erinra om att inom ramen för Stockholms stadsförvaltning år 1954 inrättades en befattning som borgarråd med uppgift att i första hand svara för handläggningen av storstockholmsfrågorna. Påföljande år inrättades en särskild rotel, storstockholmsroteln, innefattande dels ärenden berörande stadens förhållande till sina grannkommuner eller till Stockholmstraktens regionplaneförbund och dess organ och dels andra Storstockholm berörande ärenden. Vidare tillsattes av stadskollegiet en delegation för storstockholmsfrågor.

Av den i ovannämnda bilaga intagna redogörelsen framgår, att ett livligt samarbete nu pågår inom sådana verksamhetsområden, där kommunal samverkan är påkallad. Samarbetet anknyter till tre huvudorgan, nämligen regionplaneförbundet när det gäller den översiktliga planläggningen av huvudstadsregionen i vid bemärkelse, Storstockholms planeringsnämnd för frågor om bostäder, arbetsplatser, kommunikationer och övriga stadsbyggnadsmässiga huvuduppgifter i storstockholmsområdet samt Stockholms stads och Stockholms läns landstings gemensamma förhandlingsdelegation i vad gäller sjukvården. Det torde föra för långt att här lämna en redogörelse för de resultat som redan uppnåtts genom denna sam-

verkan. Utskottet har emellertid kommit till den uppfattningen att en samarbetsvilja vuxit fram, till vilken man med fog kan knyta goda förhoppningar för framtiden. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt erinra om det arbete som nedläggs på det för dagen kanske mest brännande problemet, bostadsfrågan. Borgarrådet för storstockholmsroteln och länsbostadsdirektören i Stockholms län har på uppdrag av förhandlingsdelegerade, representerande stadskollegiets storstockholmsdelegation och Stockholms förorters planeringsdelegation utarbetat ett förslag till aktionsprogram för bostadsförsörjningen i Storstockholm åren 1957—1961. Då förslaget ännu icke slutbehandlats, vill utskottet här endast nämna att det bl. a. behandlar de administrativa och organisatoriska problem, vilkas lösende jämte kapital och arbetskraft är nödvändiga förutsättningar för att åstadkomma en ökad bostadsproduktion. Utskottet vill understryka angelägenheten av att det samarbete på bostadsförsörjningens område, varom här är fråga, kan fullföljas i enlighet med förslagets intentioner.

Utskottet har av vad vid remissbehandlingen av motionerna anförts kommit till den uppfattningen att sådana ingripanden, som kunde komma att ske, därest motionerna bifölles, skulle i det nu rådande läget kunna verka störande på samarbetet mellan de berörda kommunerna. Utskottet, som icke ingått på någon prövning av frågan, huruvida dylika ingripanden är förenliga med principerna för den kommunala självbestämmanderätten, finner sig redan på denna grund icke böra förorda bifall till motionerna. Vad statsutskottet anført därom, att en fortsatt kommunal samverkan skulle kunna giva riktlinjer för den lämpligaste utformningen i en framtid av Storstockholms administration, synes vidare allmänna beredningsutskottet äga tillämpning även för det närvarande. Härtill kommer att statsrevisorerna i en till riksdagen avgiven särskild berättelse den 27 mars 1957 föreslagit att frågan om en ändrad administrativ indelning av riket i län bör göras till föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning. Beträffande det interkommunala samarbetet i Storstockholm har revisorerna anført följande:

Enligt revisorernas mening har här tagits ett värdefullt initiativ, som på allt sätt bör fullföljas helt oavsett hur länsorganisationen kan komma att utformas för framtiden. Med hänsyn till det föreliggande spørsmålets riksomfattande karaktär synes å andra sidan det ifrågavarande samarbetet icke rimligen kunna utgöra hinder för att den av revisorerna åsyftade utredningen, vilken nödvändigtvis måste bli tidskrävande, kommer till stånd.

Utskottet vill ansluta sig till vad revisorerna anført angående värdet av det pågående samarbetet men anser sig självfallet icke böra f. n. taga ståndpunkt till revisorernas förslag om utredning, då detta kommer att prövas av riksdagen i annat sammanhang.

Utskottet får under åberopande av vad ovan anförts hemställa,
att de likalydande motionerna I: 95 och II: 66 icke må
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 april 1957

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herr Wolgast, fru Wallentheim, herrar Nyström, Jansson, Erik, Persson, Johan, Strandler,* Lundström, Anderson, Carl Albert,* Söderquist, Larsson, Lars, och fru Nilsson;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Svedberg, herrar Bark, Nestrup, Braconier, Engkvist,* Östrand, Nihlfors, fröken Wallerius, herrar Carlsson i Huskvarna, Börjesson och fru Jäderberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Lundström* och *Nihlfors*, som ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas mening att ett flertal betydelsefulla frågor inom storstockholmsområdet är av sådan natur att de måste lösas för hela området efter gemensam planläggning och enhetliga grunder. Av dessa problem är bostadsförsörjningen det för dagen allvarligaste. Bostadskön räknar nu ca 60 000 registrerade bostadssökande, som saknar egen direktförhyrd lägenhet inom Stockholm med angränsande kommuner, och denna kö är i ständig tillväxt. Dessa bostadssökande torde f. n. representera ca 135 000 bostadslösa människor. Samtidigt som kön oupphörligt ökar, har bostadsproduktionen minskat — under de två senaste åren från 11 159 lägenheter 1954 till 9 885 lägenheter 1955 och 9 168 år 1956.

Med tillfredsställelse konstaterar utskottet de framsteg som gjorts för ett utvidgat samarbete mellan Stockholms stad och förortskommunerna i syfte att lösa dessa betydelsefulla frågor. Det för kort tid sedan av Stockholms och förortskommunernas förhandlingsdelegerade framlagda förslaget till aktionsprogram för bostadsförsörjningen i Storstockholm, avse-

ende åren 1957—1961, syftar till en ökning av bostadsproduktionen från nuvarande ca 10 000 lägenheter pr år till i genomsnitt ca 14 000 lägenheter pr år under dessa fem år. Denna produktion torde vara vad som för närvarande är möjligt, utan att effektivare åtgärder vidtas. Samtidigt måste dock konstateras, att den planerade ökningen av bostadsproduktionen icke avvecklar bostadsnöden inom området utan sannolikt endast nödtorftigt håller densamma på nuvarande nivå. Härför talar det förhållandet, att trots en byggnation av ca 10 000 lägenheter pr år under de senaste åren, har bostadsbristen samtidigt ökat med ca 5 000 bostadssökande pr år, vilka saknar egen direktförhyrd lägenhet. Ingenting tyder på att befolkningsutvecklingen skall ändras under de närmaste åren. Det planerade aktionsprogrammet får därför tolkas som ett minimiprogram.

Trots det samarbete som påbörjats och som i planeringsstadiet är glädjande framgångsrikt, finner utskottet storstockholmsproblemen vara så många och betydande, att statsmakterna i beredskapssyfte bör ta initiativet till en utredning om förutsättningarna för och utformningen av en administrativ omorganisation för området, därest en sådan skulle visa sig nödvändig för lösande av berörda frågor. Antalet samarbetsorgan är redan nu så stort, att en effektiv samordning dem emellan torde bli erforderlig. Om detta är förhållandet redan på planeringsstadiet, är det självklart att svårigheterna blir än större när uppgjorda planer skall verkställas och fördelning av kostnaderna härför ske. Skulle det då visa sig, att det fria samarbetet icke förmår ge konkreta resultat, måste en fastare form av samverkan övervägas. De sannolikt årslånga utredningar, som säkerligen kommer att föregå tillskapandet av ett dylikt samarbetsorgan — vars befogenheter givetvis icke bör sträcka sig längre än nödvändigt — skulle i ett sådant läge på ett ödesdigert sätt kunna hindra eller försena en angelägen utveckling. En sådan risk bör icke tagas.

Det är möjligt att en lämplig organisation kunde utformas inom ramen för det nu föreliggande förslaget till ny lag om kommunalförbund. Storstockholmsdelegationen antyder själv i sitt aktionsprogram för bostadsförsörjningen denna möjlighet, då man säger:

Samarbetet kan tänkas ordnat enligt i första hand två alternativ: kommunalförbund eller fortlöpande samplanering och samråd, resulterande i avtal på konkreta punkter... Om man väljer det frivilliga samarbetets väg kan detta dock inte vara formlost. Man måste åstadkomma ett organ, som med tillräcklig auktoritet kan hävda Stor-Stockholmskommunernas samfällda intressen både vid överläggningar med statliga myndigheter och när det gäller planeringen och utbyggnadstakten i regionens olika delar.

Svårigheterna är dock uppenbara, enär en första förutsättning för ett sådant förbund är fullständig *enighet*. Utländska exempel visar att dylika

svårigheter på ett utmärkt sätt kunnat bemästras genom statlig medverkan till utformningen av ett effektivt och auktoritativt organ för samverkan. Men erfarenheten visar också, att resultaten härav redan efter kort tid för berörda parter framstått som fördelaktiga.

Statsrevisorerna har, sedan motionerna väckts, föreslagit att frågan om en ändrad administrativ indelning i län skall göras till föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning och har därvid berört även Storstockholms förhållanden. I likhet med statsrevisorerna finner utskottet, att det nu inledda interkommunala samarbetet i stockholmsområdet icke rimligen kan utgöra hinder för en utredning av berörda spörsmål. Den av motionärerna åsyftade utredningen torde, om så anses lämpligt, kunna sammankopplas med den av statsrevisorerna föreslagna utredningen om en ändrad administrativ indelning av länen, varvid Stockholms län — och särskilt stockholmsområdet — tilldrar sig särskild uppmärksamhet. Att en utredning i beredskapssyfte skulle verka störande på det inledda samarbetet finner utskottet orimligt, då det givetvis måste förutsättas att i denna utredning bör ingå representanter såväl för de berörda kommunerna som för staten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna
I: 95 och II: 66 må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till
känna vad utskottet ovan anfört.

Interkommunala samarbetsorgan inom Stor-stockholmsregionen.

Under senare år ha tillskapats ett flertal organ för främjande av samarbete mellan kommunerna inom storstockholmsregionen. Sålunda fastställde Kungl. Maj:t den 16 februari 1951 förbundsordning för *Stockholms-traktens regionplaneförbund*. Enligt denna har förbundet till ändamål att genom upprättande av regionplan och därmed sammanhängande åtgärder verka för att en gemensam planläggning äger rum och länder till efterrättelse inom regionplaneområdet i fråga om viktigare trafikleder, flygplatser, områden för tätbebyggelse och friluftsliv samt anläggningar för vattenförsörjning och avlopp. Förbundets angelägenheter handhas av en förbundsdirektion, vilken biträdes av en regionplanenämnd. Regionplaneområdet omfattar huvudparten av Stockholms län.

För utredning av Storstockholms trafikfrågor tillsattes år 1949 en särskild utredningskommitté, som antog namnet *Stor-Stockholms trafikutredning*. Kommittén, vars ordförande utsetts av Kungl. Maj:t, består av representanter för stadskollegiet, järnvägsstyrelsen, Stockholms förorters samarbetsnämnd samt de privata trafikföretagen.

För förhandlingar om *gemensam planering av sjukvårdsfrågor* ha staden och Stockholms läns landsting år 1953 var för sig utsett särskilda delegerade, vilka arbeta under ledning av en opartisk ordförande.

På initiativ av länsstyrelsen i Stockholms län har år 1953 bildats Stockholms skärgårds *trafikråd*, som skall utgöra ett organ för samråd mellan länsstyrelsen samt trafikanter och trafikföretag i fråga om trafikförhållandena i Stockholms skärgård. I rådet ingå representanter för bl. a. Stockholms stad.

För vidgat samråd i frågor av gemensamt intresse för Stockholms stad och dess förorter inrättades år 1951 *Stor-Stockholms samarbetsdelegation*, sammansatt så, att sju ledamöter utsågos av stadskollegiet och lika många av förorternas samarbetsnämnd, varjämte landstingets förvaltningsutskott representerades av en kontaktman. Efter storstockholmsrotelns tillkomst har denna delegation avslutat sin verksamhet år 1955. På förslag av delegationen träffades år 1953 avtal mellan staden och förorternas samarbetsnämnd om upprättande av en bytescentral under tillsyn av en *bostadsbytesnämnd* för samverkan beträffande förmedling av interkommunala lägenhetsbyten (utl. 151/1953).

Till samarbetsorganen mellan staden och grannkommunerna kunna även hänföras *Lidingöbrostyrelsen* för gemensam förvaltning av Lidingöbron sedan 1920-talet samt den år 1954 tillkomna *intagningsnämnden för elevintagning i realskolor m. fl. inom Stor-Stockholm*.

Förutom ovannämnda samarbetsorgan förekomma vissa sammanslutningar mellan förortskommunerna, där staden icke är representerad. Här är först att nämna *Stockholms förorters samarbetsnämnd*, till vilken 25 kommuner äro anslutna — samtliga 12 kommuner inom det inre förortsområdet, 12 av de 16 kommunerna inom det yttre förortsområdet och Djurö. Denna nämnd har till uppgift att behandla spörsmål av för dessa kommuner gemensamt intresse, bl. a. samhällsbildning, stadsplan, bebyggelse, vattenförsörjning, avlopp och kommunal organisation. Nämnden har tillsatt fyra utskott, arbetsutskottet med allmänna uppgifter samt planerings-, sanerings- och skärgårdsutskotten med speciella uppgifter.

För frågor, som sammanhånga med bostadsbebyggelsen och dess bedrivande inom Storstockholm, har inrättats en särskild *planeringsdelegation*. Denna är lierad med förorternas samarbetsnämnd, men intager dock en i viss mån fristående ställning. Ledamöterna i denna delegation utses direkt av de till delegationen anslutna kommunerna, vilkas antal är 14 och utgöras av de kommuner, som äro belägna närmast Stockholm — de 12 kommunerna inom inre förortsområdet samt Boo och Botkyrka.

En liknande ställning som planeringsdelegationen intager det förstärkta saneringsutskottet, vilket behandlar för de till detsamma anslutna 20 kommunerna gemensamma vatten- och avloppsfrågor. Detta utskott arbetar dels med en arbetsdelegation dels med fyra geografiskt indelade intressentgrupper.

Slutligen har vissa förortskommuner sammanslutit sig i kommunalförbund för speciella gemensamma angelägenheter. Här förekommer bl. a. *Stockholms norra förorters vattenledningsförbund*, i vilket f. n. ingå Solna, Sundbyberg, Stocksund, Danderyd, Täby och Järfälla. Förbundets vattenförsörjning sker genom Görvälverket vid Mälaren. Vidare ha kommunerna Danderyd, Djursholm, Sollentuna, Stocksund och Täby sammanslutit sig i ett *renhållningsförbund*. För uppförande och drivande av läroverket i Mörby ha Danderyd och Stocksund sammanslutit sig i ett *läroverksförbund*. Mellan Solna och Sundbyberg förekommer dels ett *brandförsvarsförbund*, dels ett förbund för drivande av ett gemensamt *inuckorderingshem* för alkoholskadade. I sistnämnda förbund är även Sollentuna medlem. Kommunerna Österåker och Vaxholm ha ett *vattenledningsförbund* för en gemensam vattenledning.